

НЕЗАВЪРШВАЩИТЕ ПАРАДИГМИ - "ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ, ИЛИ АНТИЧНОСТ И ХУМАНИТАРНОСТ"¹

Когато някъде се заговори за юбилей, свързан с литература и човек, всички асоциации ме отправят към текста с питащо заглавие - "Лотман навършва седемдесет – как стана това?". Текст, който освен че се посвещава "на утрешните български литературоведи – за всеки случай...", но и извежда на предни позиции няколко питання, между които и принципните – валидни не само за Юрий Лотман, но и за проф. Богданов:

- как текстовете - като израз на духовните и научни търсения на съответния изследовател, са си пробили път
- как самият човек е оцелял

Общо и в двата случая има – и това е обръщането към миналото: Юрий Лотман – към руската литература от XVIII в., проф. Богданов към старогръцката литература. И двете литератури са заблудили идеологическия контрол, характерен и за двете ситуации. И затова са оцелели.

Случването на юбилей в българското литературно пространство по традиция се ознаменува с издаването на сборник. Така излизат сборниците – "Studiorum causa" – по случай 50-годишнината на Радосвет Коларов, "Анархистът - законодател" – по случай 60-годишнината на проф. Никола Георгиев, "Художествена литература и езикова доктрина" – по случай 70-годишнината на акад. Панталей Зарев. Както и новият сборник, който излезе по повод 60-годишния юбилей на проф. Богдан Богданов "ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ, или Античност и хуманитарност".

От една страна, тези сборници третираят времето на автора като текст, от друга, интерпретират текст и самите са текст. Те са едно гадамерово "нарастване по битие". Сборници от подобен род отдават чест на нечии изследвания върху литературата, като ги интерпретират – една сигурна гаранция, че обектът им е намерил място в йерархията на канона.

В "ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ, или Античност и хуманитарност" още заглавието прибавя сборника към традиционното за тези сборници – събиране на противоречивост и различност в едно, обръщане към другостта и разширяване на границите – така типично в своята частност за цялото творчество на проф. Богданов.

Типичното, чрез което все още можем да свържем този сборник с другите юбилейни е снимката на автора-юбиляр в началото, обръщението от съставителите, библиографията на автора, чуждоезиковото присъствие, сблъскването на другости – и като преводи, и като цитирания, и като различни гледни точки.

Нетипичното обаче в този сборник са самите текстове, които сериозно изкривяват парадигмата на очакването - тук не всички текстове интерпретират изследванията на проф. Богданов или поне не го правят открито. Няма го класическия модел текст за текста. Което ни кара да се запитаме – какво се

¹ Текстът е публикуван в Литературен вестник, февруари, 2001 г.

случва, дали текстовете на проф. Богданов са неимоверно трудни за интерпретиране или са толкова отворени за другостта, че каквото и да бъде казано ги засяга. Казаното ме отблъсква от мисленето на тези текстове като “матрица” и ме довежда до мисленето им като - “култура”. И това не е странно – когато започват да се появяват текстовете на проф. Богданов, пространството на металитературните практики е достатъчно сложно в своята хомогенност, затова то заслужава да бъде изследвано - преди да му сложим булото на идеологията и да го уеднаквим до нечитаемост, както и преди да махнем булото на времето и да го прочетем.

Ситуацията, която се наблюдава в България, тогава е следната – на пръв поглед експлицитно са заявени само два подхода към литературата – аналитичният и експресивният, имплицитно те представят метаморфоризирали в български вариант структурализъм и екзистенциализъм, но само имплицитно. Експлицитното и имплицитното донякъде могат да бъдат пригодени към идеологическите изисквания на времето, ако не се появяват подходи, които да разбиват системата отвътре – такива подходи са хибридният вариант, съчетал екзистенциализъм и структурализъм на Цветан Стоянов, опитите за архитипална критика на Енчо Мутафов, социокултурното третиране на литературата, проведено от Огнян Сапарев и методологията на проф. Богданов, която е една своеобразна рецептивна естетика, тъй като включва реставрация на миналото с помощта на съвременната гледна точка, с обръщане към другостта и приемането ѝ, като същевременно се наблюдава и въвлечане в културата. Неговият подход е по-скоро ориентиран навън, което по-късно ще се потвърди от социологическите текстове на проф. Богданов. Литературовед и преводач, силно обвързан с университета – не само с Нов български университет, но най-вече с него - прави наличието на текст за народните будители напълно оправдано в сборника.

”ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ, или Античност и хуманитарност” не е сборник, обърнат навътре към текстовете на проф. Богданов. Той е едно продължаване на тези текстове, както и на тяхната методология, едно маркиране на хоризонта на културата.

Сборникът е място, събрало най-разнородни текстове – като доклади от конференции, доклади от симпозиуми, доклади от радио ефира, преводи, театрални интерпретации, текстове, свързани с историята, текстове, свързани с картини, текстове, чужди на древността, с това, че разглеждат съвременността, текстове- интерпретации за градове, текстове-метафори на времето, текстове на английски и френски език.

Ако трябва сред тях да проследим преминаването на проф. Богданов, то веднага ще се сблъскаме с парадокса, че той се появява едва в текста на Ангел Ангелов “Образи на преобразуване/изчезване ”, появява се там, където образът изчезва, преминавайки от визуализациите към по-фикционалните простори. Името на проф. Богданов се явява едва в послепис след текста, в който авторът е изчезнал. Послепис за думата “преобразуване”- любима за проф. Богданов. Преди този текст поредицата последователно интерпретира синтеза на културите, със значението на думите, модалността на времето като фантазия и въображение, духовното развитие на българите през призмата на най-любовната Шекспирова творба. След този текст обръщането към древността се засилва,

присъствието на проф. Богданов, предимно като цитиране, или имплицитно – като “THUCYDIDES MODERNUS”, докато се достигне до открито обръщане към проф. Богданов – специално, в текста за индивидуалността на император Марк Аврелий – където се оприличават модерните и античните реалии.

Точно по средата на книгата присъствие заявява Университетът в текста на Димка Гичева-Гочева – “Какво е това Университет?” и дава своите приноси към читателските асоциации и интерпретации – за мисленето на Университета в живота на проф. Богданов. Интересно е наличието на текста на Бойко Пенчев – опити върху литературата на 90-те, което смайва със своята съвременност. Вече споменат беше текстът за народните будители на Иван Еленков.

Преминаването на проф. Богданов продължава в “Море от чувства”: отговорът на съвременния читател.(Катул 64)” от Йоана Сиракова, където рецептивната естетика е заявена открито – античността през очите на съвремието. Платон и саксофонът. Появяват се поздравителни послеписи, спомени за проф. Богданов /на Мирена Славова/ докато се стигне и до специален текст за текста – “Мит и литература I”. Път към осъзнатия избор.” на Николай Гочев. След това през далечността на Одисей ще се достигне и до другите култури – като Египетската - в текста на Сергей Игнатов.

Сборникът завършва с текст, наречен “Думите и нещата” на Цочо Бояджиев, който заявява себе си като “въспителни бележки” /многозначещо заглавие за един край, който завършва с това, че “което го няма в литературата, не съществува и в действителността”/.

Любимата незавършеност на парадигмата.

Трудно е да се пише за юбилеен сборник, също толкова трудно колкото и ако трябваше да се пише за самия проф. Богданов и как така стана на 60 години тук и през това време.

Затова нека и сборникът му е труден.

Както са трудни и текстовете му.

Както и другият сборник “Традиция, литература, действителност”, за който с възхита се чудех, как може такова нещо да бъде направено в България.

Веселина Василева